

IN CAELESTIBUS HABITARE

(Duchovní obnova)

k 2/66 ?

"Si consurrexistis cum Christo, quae sursum sunt quaerite, ubi Christus est in dextera Dei sedens: quae sursum sunt sapite, non quae super terram!" (Col. 3,1-2). Tato modlitba nás doprovázela v breviáři po celé velikonoční období. A v období po nanebevstoupení lectio brevis po primě zase znovu zdůrazňuje tentýž pojem: "...Hic Jesus qui assumptus est a vobis in caelum..." (Act. 1,11) Kristus je v nebi a my, kteří jsme do něho vstípeni, máme tam s ním bydlet. Orace mše sv. in Ascensione Domini nás vyzývá: "...ut, qui hodierna die Unigenitum tuum, Redemptorem nostrum, ad caelos ascendisse credimus; ipsi quoque mente in caelestibus habitemus." Mente habitare! To je náš ideál a také jediná možnost. Na kolik jsme vstípeni do Krista, jsme s ním již v nebi, ale na kolik naše bytí je ještě vázáno na zem, můžeme bydlet v nebi jen "mente". Zdálo by se, že tam můžeme bydlet jenom ve svých tužbách. Mířit do nebe jako do vlasti. Vidět v něm svůj cíl. Mně se však zdá, že ten výraz "mente" může mít ještě jiný význam, i když spojený s předcházejícím. Naše mysl jako usuzující, posuzující a ohodnocující schopnost má bydlet v nebi. Máme se dívat na věci tohoto světa a jejich hodnotu jaksi seshora, jako s nebe. Dívat se na ně Božím pohledem, hodnotit je Boží mírou. Poněvadž vycházím z liturgických textů a ne přímo z Písma sv., snad si mohu dovolit podle ducha liturgie tak trochu volný výklad již uvedených slov: "quae sursum sunt sapite!" a chápat je, jako by nás vyzývala, abychom vychutnávali dobra nebeská. Měli bychom se snažit, aby nám lahodily hodnoty nebeské. A proto bychom také mohli říct, že se máme nejen dívat na věci tohoto světa Božím pohledem, ale také, že je máme ochutnávat, zkoumat jejich hodnotu ústy navyklými na Boží, nebeská dobra.

Nemyslím si, že by to, co říkám, propagovalo nějaký nasládlý a proto falešný mysticismus. Bydlet myslí v nebi neznamená se nutit do extasí a ochutnávat věci tohoto světa ústy navyklými na nebeská dobra neznamená vzdychat po duchovních útěchách. Myslet v Božích kategoriích a hodnotit věci Boží mírou není něco, co by nám bylo dáno bez námahy a jednou provždy. Je to něco, o co musíme tvrdě bojovat. Myslet Božím stylem znamená být proniknuti pravdami, duchem a ctností víry. Hodnotit věci jak je hodnotí Bůh, znamená milovat celým srdcem to, co miluje Bůh, čili být proniknuti ctností nadpřirozené lásky. A ačkoliv tyto ctnosti jsou vlité, je třeba o ně bojovat, abychom jich dosáhli v takové míře, aby ovládly naši přirozenost. Ale poněvadž jde o ctnosti vlité, musíme o ně sice bojovat, ale také neochvějně být přesvědčení, že nám je Bůh dá. Musíme mít nadpřirozenou naději.

Poněvadž v těchto ctnostech je možno růst do nekonečna, náš celý život je a bude bojem o tyto ctnosti. A poněvadž mluvíme o rozmnožení, musí ten boj být vlastně neustálým útokem na Boží dobrotu, aby nás jimi obohatila. Jenže ony mohou nejenom růst do nekonečna. Mohou také, bohužel, nerůst. A jejich působnost se může také umenšovat. A proto je třeba vytrvale potírat to, co je s nimi v protikladu. Je to boj negativní a velmi namáhavý, poněvadž je to boj proti nám samým, proti naší porušené přirozenosti. Vidět věci jako Bůh znamená stále odvracet zrak od nás samých. Shazovat se z trůnu, který si stále stavíme uprostřed světa a sebe. Potírat superbiam vitae. Nacházet zálibu v nebeských věcech předpokládá, negativně, zhořčovat si věci tohoto světa. Ne pohrdáním Božími tvory, ale otupováním naší nezřízené pozemské nenasytlosti. Ne zakrýváním či dokonce špiněním jejich krásy a dobroty, ale podlamováním naší přecitlivělé vnímavosti na jejich krásu a dobrotu. Náš nepřítel v tomto boji je concupiscentia carnis et concupiscentia oculorum (obojí v nejširším slova smyslu). Žít naději znamená vykořeňovat se ze světa.

A tak, jinou cestou, se vracíme k tomu, co jsme řekli posledně: křesťanství a kříž se nedají odloučit. Všichni tento boj o věrnost kříži

známe a všichni, více či méně úspěšně, bojujeme. Není tedy jistě třeba, abych ho popisoval. Přece však bych chtěl podtrhnout jednu jeho stránku, poněvadž si myslím, že mi to umožní lépe osvětlit to, co chci říci v dalších řádcích. My musíme bojovat v sobě a proti sobě, poněvadž jsme položeni uprostřed mezi dvěma póly. Na jedné straně jsou skutečné hodnoty, které však unikají naší pozemské chápavosti a jejím tužbám. Na druhé straně jsou pozemská dobra, která oslňují rozkošnými barvami náš pozemský pohled a jitrí svou bezprostřední přitažlivostí naši pozemskou touhu po blahu, ale nejsou schopna spokojit celé naše bytí. Nadto, po dědičném hříchu, naše duchovní stránka je jaksi mdlá, kdežto druhá je velmi čilá. To má za důsledek, že pozemská dobra, která mají v samém lůně našeho bytí tak neúnavného spojence, nás přitahují i proti naší vůli, kdežto dobra nebeská by nám unikla, kdybychom je pevně, svobodným chtěním nadrželi. Mohli bychom snad vyjádřit naši situaci přirovnáním. Kdysi se používalo jako mučícího nástroje dvou kol, na která byl obžalovaný či vinník uvázán za ruce a nohy. Pak se začalo točit koly v protichůdných směrech, čímž ovšem bylo ubožákovo tělo příšerně napínáno, ne-li snad roztrhnuto. Ne zvolil jsem tento málo veselý obraz bezdůvodně. Křesťan, který věrně bojuje svůj boj se podobá skutečně takovému mučedníku. Je však mezi oběma jeden velmi důležitý rozdíl. Mučedník je na obou koncích těla uvázán. Křesťan je tažen jenom pozemskými hodnotami, i proti své vůli. Těch druhých se musí držet sám a svobodně. Mohl by se osvobodit od bolestného rozpínání své bytosti, kdyby se pustil věčných hodnot, poněvadž přitažlivosti těch druhých se docela zbavit nemůže. Jenže to by bylo nešťastné osvobození. A tak nezbývá nic jiného než držet se všemi silami věčných dober a snášet utrpení, které z toho plyne.

Někdo by mi mohl nabídnout, že jsem zvolil obraz snad výstižný (i když nepřesný, jako všechny obrazy), ale zbytečně syrový. Proč zrovna mluvit o mučednictví a k tomu ještě tak krutém? Když jsem hledal příhodný obraz, nemyslel jsem jenom na nás. Myslel jsem na naše bratry-křesťany doma. A jejich situace se mi jeví jako skutečné mučednictví. I my žijeme ve světě, který hledá skoro výhradně pozemská dobra a o ostatní se nestará, ale aspoň, ve většině případů, nepovýšil pozemskost na jediný dovolený ideál. Většinou nás nechá na pokoji. Snad nás odbude pohrdavým úsměvem, ale nezakazuje nám věrnost věčným hodnotám. Nepokládá usilování o ně za zločin proti lidskosti a společnosti. Ba někteří si snad i postesknou, že by byli rádi, kdyby mohli věřit v podobné ideály. Svět, v němž žijeme nás pokouší pozemskostí, vábí nás a svádí, abychom se pustili nadpozemských hodnot, ale nesnaží se nám useknout ruce, kterými se jich držíme. Naším bratřím je břemeno pozemskosti příšerně ztěžováno a jejich ruce, kterými se drží věčna jsou soustavně vysilovány. I kněžská slova k tomu, bohužel, někdy přispívají. Četli jste sami v posledním čísle Vincula několik řádků z kázání uveřejněného v Katolických novinách: "Vždyť zlepšování světa, dosažení hojnosti a blaha, život člověka v míru a pokoji - to jsou cíle, po nichž křesťan především touží a doufá, že s pomocí Boží jich dosáhne. Neuposuzují toho, kdo tato slova napsal. Ví, že jeho situace jistě není snadná. To však nemění nic na skutečnosti, že se jimi váha pozemskosti, která tíží naše křesťany, znovu zvětšuje.

Vím, Boží dobrota je nekonečná, že Pán Bůh není vázán žádnými prostředky, že, "per se", nepotřebuje ani svátostí k rozdávání svých milostí a síly. Ale ty milosti a sílu pro naše bratry doma musíme i my vynucovat. A máme snad k tomu lepší prostředek, než opravdovou věrnost věčným dobrům, než "in caelestibus habitare"?